

SVOBODNA SLOVENIJA

LETO (AÑO) XLIV (38)

Štev. (No.) 19

ESLOVENIA LIBRE

BUENOS AIRES

23. maja 1985

Biti Slovenec je lepo!

Na žalost moramo ugotoviti, da pod komunistično diktaturo narod nima svobode in izgublja nenehno na življenjski moči. Še pred dvema letoma je bilo v Sloveniji 30.000 rojstev na leto, sedaj pa so padla na 27.000, kar nitj ne zadostuje za ohranjanje sedanjega števila prebivalcev, kaj šele za napredovanje. To je eden velikih problemov, ki tare Slovence doma.

Drugi pa je politika Beograda, ki hoče prisiliti Slovence, da bi sprejeli skupna vzgojna jedra, kar bi — kot se razume — omajalo in razbilo slovenski vzgojni sistem.

Kljub vsej tej zmedbi človek opazi v Sloveniji le nekaj pozitivnih tendenc. Na primer: več slovenskih institucij kot katoliška Cerkev, Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Slovenski PEN klub so se odločno uprli tem skupnim jedrom.

Če hočemo ugotoviti, kje stoji sedaj slovenski narod, moramo pregledati predvsem tri področja:

1. Slovensko kulturo, to je literaturo, umetnost;
2. slovensko gospodarstvo;
3. slovensko državnost ali boljše slovensko suverenost.

Kje stojimo na teh treh vitalnih poljih?

Kaj smo Slovenci dosegli na polju kulture? Da dobimo pravo perspektivo, moramo iti dvesto let nazaj. Takrat se je pričela slovenska literatura in se je — hvala Bogu — v teh dvesto letih zelo razvila. Slovenska kulturna ustvarjalnost je danes tako močna, da je precejšnje število univerz na svetu, ki imajo stolice za slovenski jezik in kulturo. Teh je toliko kot stolic za ukrajinski jezik, čeprav je nas samo 2 milijona, Ukrajincev pa približno 50 milijonov.

Slovenska kulturna ustvarjalnost raste in to navkljub temu, da komunistična diktatura zavira svobodno ustvarjanje.

Pogled na slovensko gospodarstvo z iste zgodovinske perspektive nam pokaže podobno sliko. Gospodarstvo se je zelo razvilo. Industrializacija Slovenije se je začela s prihodom južne železnice — povezave Trsta z Dunajem preko Slovenije. Ta industrializacija se je pospešeno razvijala med prvo in drugo svetovno vojno. Svetovno znani ekonom Clark pravi, da se je takrat razvijalo gospodarstvo v Jugoslaviji z istim ritmom kot v Rusiji. Po drugi svetovni vojni se je proces samo nadaljeval. Če bi ne bili komunisti na oblasti, bi bil razvoj gotovo še večji, ker bi bil bolj uravnotežen, ker bi demokratska vlada pospeševala tudi poljedelstvo, obrt, gostinstvo in malo industrijo. Te panoge pa so sedaj zelo zanemarjene.

Kar smo ugotovili za slovensko kulturo, velja tudi za gospodarstvo. Razvilo se je do visoke stopnje, morda se bo kdaj malo ustavilo, toda nazaj ne bo šlo.

Vsi vemo, da je na svetu veliko držav, ki nimajo tako visoke kulture kot Slovenija, še manj pa tako razvito gospodarstvo. Kako čudno je, da naš narod ni bolj napredoval, posebnost kar se suverenosti tiče.

Wall Street Journal od 13. marca 1985 je objavil članek Milovana Djilasja „Brez Tita se jugoslovanska skupnost razbija“. V njem pravi Djilas konkretno: „Avtarkija posameznih republik v Jugoslaviji je tako dalekosežna, da je danes manj gospodarskega sodelovanja in izmenjave med jugoslovanskimi republikami kot je med državami članicami Skupnega evropskega trga.“

Vsaj v gospodarskem pogledu ne govorimo več o jugoslovanski federaciji, ampak o konfederaciji. Veliko tujih opazovalcev je mnenja, da je edina rešitev za Jugoslavijo, da formalizira in legalizira to konfederacijo ali boljše suvereni državi.

Razčistiti moram pojme: kakšna zveza držav bi bila sprejemljiva za

Kosovo

FAZ, priredila Pavlina Dobovškova

Ko je leta 1950 dopisnik FAZ-a obiskal Kosovo, je tam vladala revščina, ki naj bi morda še odgovarjala takratnem povojnem stanju. Po 35 letih pa ni dosti bolje — izvzemši mesta Prištine. Revščina je povsod vidna, čez 100.000 oseb je vpisanih kot brezposelni.

Okrog leta 1970 so bile perspektive za gospodarski razvoj Kosova velike, a kar se je v tem času naredilo, je hitro razpadlo. Vladne oblasti se zavedajo težav, ki tam vladajo. Po nemirih leta 1981 so sklenile, da bodo tem krajem na vsak način pomagale. Pripravili so 79 načrtov, da bi zaposlili vsaj 20.000 delavcev. Od teh načrtov je dosedaj končanih le 11, ostali pa čakajo na financiranje. Nameravali so zgraditi tudi velike električne centrale, ki naj bi dovajale tok za precejšen del Jugoslavije, ker se na Kosovem nahajajo velika ležišča lignita. Krajevne oblasti teh načrtov niso hotele sprejeti, ker hočejo proizvajati le toliko elektrike, kolikor jo porabijo sami. Ne protivijo se pa prodaji lignita. Trdijo, da termocentrale ne bi rešile problemov in bi zažigale rjavega premoga onesnažilo okolje.

Kosovo ima okrog 880 milijonov dolga, letno pa izvažata komaj za 100 milijonov dolarjev in to predvsem kovine iz svinčenih in cinkovih kombinatov „Trepča“. Izvažata tudi vino in lesene ter tekstilne izdelke. Okrog 100 milijonov letno imajo še drugih dohodkov. Nekaj deviz jim pošiljajo sezonski delavci, katerih je okrog 30.000, ki delajo na Zapadu. Logično je, da pri takšnih dohodkih sploh ni misliti, da bi sami zmogli plačevati svoje dolgove.

Ker si krajevne oblasti ne vedo več pomagati, so v zadnjem času pričele podpirati mala podjetja. A albanski naseljenci na Kosovem so nezaupljivi. Na te ponudbe se je prijavilo le malo število prebivalcev in še od teh je 70% hotelo odpreti le

Slovence? V lepem legalnem jeziku napisan dokument ne pomeni nič, kot smo lahko že pogosto videli v zgodovini!

Zveza držav bi bila sprejemljiva pod naslednjimi pogoji:

Slovenija bi morala imeti lastno vojsko, moderno oboroženo in dobro izveščano. Ta vojska bi morala biti nastanjena samo v Sloveniji, kjer ne bi smelo biti nobenih drugih vojaških sil. Isto velja za policijo. V zadnjem letu je bilo v Delu objavljeno, da nekaj pisem bralcev, ki so zahtevali, da bi Slovenci služili vojsko samo v Sloveniji in pod slovenskimi oficirji.

Zveza držav bi morala biti demokratska v zapadnem smislu.

Slovenska kultura in vzgoja bi morali biti samo domena slov. vlade.

Slovenija bi doprinesla k zveznemu proračunu največ 10% narodnega dohodka.

V Sloveniji bi moralo ostati 90% vseh deviz, ki bi jih dobila Slovenija od izvoza blaga, turizma, transporta ali katerihkoli drugih zunanjih dejavnosti.

Slovenija bi sama kontrolirala, kdo se naseljuje v Sloveniji, če bi bila potreba po delovni sili.

Morda bo kdo dejal: To so sanje! Toda povem vam, če bi kdo dejal pred dvesto leti, da bo Slovenija kulturno tako ustvarjalna in gospodarsko tako močna kot je, bi ga verjetno razglasili za neuravnovešenega.

Prepričan sem, da bo preteklo precej manj kot 200 let, ko bo Slovenija suveren narod v demokratski Evropski skupnosti narodov.

Teško je biti Slovenec, kajti vsako stvar si le s težavo priborimo, toda biti Slovenec je tudi lepo.

Peter Klopčič

(Iz govora ob 20-letnici Slovenskega doma v Torontu)

manjše kavarne. Primanjkuje pa rodelcev in obrtnikov.

Nezaupljivost prebivalstva ima svoje temelje, saj lokalni funkcionarji namerno ovirajo vsako privatno iniciativo. Zato vlada na Kosovem deprimentna pasivnost. Oddaljeni komaj nekaj ur vožnje pa je v sosednji Grčiji povsem drugačno ozračje, kjer se vidi in tudi čuti konstruktivna delavnost.

Kljub težkim razmeram na Kosovem pa tamkajšnji Albanci nimajo nobene volje, da bi se priključili ali izselili v sosednjo Albanijo. V Jugoslaviji se jim menda še vedno bolje godi kot pa v Hođzevi državi.

Po vsej Srbiji se širi nerazpoloženje proti Albancem. Mnogo prebivalcev Kosova, ki so srbskega ali črnogorskega porekla, se je izselilo, ker jim je neprijetno živeti v albanski okolici. Med njimi je pereče teritorialno lastninsko vprašanje. Srbi namreč smatrajo, da je Kosovo njihovo, ker je v srednjem veku bilo tam središče srbske države. V 17. stoletju se je veliko Srbov izselilo preko Donave v Vojvodino. Sedaj si pa isti Srbi, ki si lastijo pravice na Kosovem, lastijo tudi Vojvodino, čeprav živijo tam sorazmerno malo časa.

Oblasti se trudijo, da bi ublažile odpor Srbov, pa tudi Črnogorcev do Albancev, a nimajo dosti uspeha. Srbi vedno ponavljajo: „Če Albancem tukaj ni všeč, naj poberejo šila in kopita in naj jih oblasti v dveh urah postavijo na mejo...“

V Srbiji, Vojvodini in Kosovem se vršijo razgovori o mirnem sožitju, o mejah, medsebojnem trgovanju dobrin in to v več ali manj temperiranem tonu.

Srbija hoče prednjačiti

(FAZ v marcu 1985, prired. P. D.)

Spričo težav, ki obstojajo tako na gospodarskem, kakor tudi na političnem polju, je srbski centralni komite partije na svojem zborovanju v pretekli jeseni sklenil, da bo predlagal, da bi se izvršile gotove spremembe o polnomožju odločb režima. Te pa naj bi dale Srbom nekake predprave. Smatrajo namreč, da imajo dosti kvalificiranih osebnosti, ki bi bile zmožne izvesti v Jugoslaviji nove „temelje dela“.

Čeprav Srbi niso natančno povedali, v čem bi obstojale spremembe, katere bi radi predlagali, so že pri sami omembi le-teh naleteli na močan odpor pri Bosancih, Hrvatih in predvsem Slovincih. Dolanc je izjavil, da je vse to le ustvarjanje nepotrebne psihoze in je nakazal, da vidi za temi predlogi samo pozikus ponovne vzpostavitve „stare srbske hegemonije“.

Po mnenju inozemskih opazovalcev Srbija že ne more več vsiljevati svoje volje narodom, ki živijo v Jugoslaviji in ki se po svojih značilnostih tako ločijo. Enotni so si samo v volji, da ostanejo samostojni in neodvisni. Vse drugo je sporno, tako skupna carina, policija in v gotovih primerih celo denar. Slovenci se pa v zadnjem času upirajo še skupni vojski.

Seveda vodijo takšne razmere državo v federalizem ali bolje rečeno konfederalizem posebne vrste, ki nima primera. Javno o tem seveda nihče ne govori.

ROJAKI: IZPRIČAJMO ZVESTOBO IDEALOM:

1. IN 2. JUNIJA 1985

SPOMINSKA PROSLAVA ŽRTEV DRUGE SVETOVNE VOJNE IN KOMUNISTIČNE REVOLUCIJE V SLOVENIJI

40 LET SVOBODE — 40 LET ZVESTOBE!

Radikalna politična emigracija

V matični državi pa tudi v zamejstvu se mnogokrat razločuje politično emigracijo. Govori se o skupini, ki je uredila svoje odnose s SFR Jugoslavijo, potem o zmerni, mnogo pa tudi o radikalni emigraciji. Če se pa ozremo na delovanje in mišljenje politične emigracije v obeh Amerikah in drugod po svetu, pa lahko ugotovimo sledeče:

a) Razlaga medvojnih dogodkov. Razčistilo se je dejstvo, da se je v osrednji Sloveniji v glavni meri bila težka borba med revolucijo in nasprotniki. Ni manjkalo borbe proti okupatorju, prav tako pa je nastop vaških straž in kasneje domobrancev z njih prisego, nadalje borba na strani sil osovine in prisega premnogih Gorenjcev, Štajercev in Primorcev bilo v glavnem sad prisile. Vsekakor pa je bila za celotno področje Slovenije še posebej v obdobju od septembra 1943 do junija 1945 revolucija dejstvo, vse ostalo je bilo le taktiziranje, vključno Narodna osvobodilna borba (NOB), saj je tudi ta, kadar ji je hodilo prav, sodelovala z okupatorjem.

b) Raziskovanje holokavstva, t.j. slovenskega rodomora, še posebej po uspehi revoluciji pobite slovenske opozicije. V teku 30 let, še predno si je Kocbek upal s to zadevo priti na dan, je emigracija napisala kup knjig

in najmanj 20.000 strani člankov o tej največji tragediji v zgodovini našega naroda. Letos bo verjetno kot zadnje delo emigracije izšel celotni seznam žrtev vetrinske tragedije. Vse kaže, da bo sedaj domovina prevzela to vlogo razčiščenja, priznanja in obžalovanja.

c) Razlog in tolmačenje politično gospodarskega poloma v domovini. Tu gre za povsem teoretsko razmišljanje in programiranje bodočega pluralizma v pravem pomenu besede.

Vse od zmage revolucije v letu 1945 politična emigracija ni napravila enega samega nasilnega dejanja. V premnogih polemikah in člankih se je celo dosledno držala umirjenega in dostojnega okvira. Osebnih zadev kot članstvo v Hitlerjevi mladini, nemški, italijanski vojski, direktorski Mercedesi z lastnimi šoferji, delikatne zadeve današnjega imenoslovja niso nikdar bile na široko obravnavanje; pri političnih argumentih osebne slabosti niso igrale, povsem pravilno, bistvene vloge Režim. pa skuša še kar naprej ustvariti vtis radikalne emigracije in svari pred povezavo z njo. Ta tabu pa je brezpredmeten, saj skrajne slovenske politične emigracije ni in je nikdar ni bilo.

(Katoliški glas — P. U.)

PREJELI SMO S PROSNJO ZA OBJAVO.

IZJAVA AKCIJSKEGA ODBORA ZA DEMOKRATSKO ALTERNATIVO

Akcijski odbor za Demokratsko alternativo se je dne 20. in 21. decembra 1984 sestal v Londonu v Veliki Britaniji in obravnaval zaskrbljujoče razmere in razvoj v domovini v zadnjem letu.

V času, ko se doma in v inozemstvu ponovno obravnavajo problemi, ki se nanašajo na temeljne odnose med posameznimi narodi in političnimi strukturami, želi Akcijski odbor poudariti svoje temeljno stališče, da ima vsak od petih narodov Jugoslavije (Srbi, Hrvati, Slovenci, Makedonci in bosanski muslimani) pravico do samoodločbe, da pa tudi sodi, da je zanje koristna skupnost petih držav članic Srbije, Hrvaške, Slovenije, Bosne-Hercegovine in Makedonije, pri čemer naj bi predstavniki Srbije in Črne gore odločili o tem, ali naj Črna gora ostane posebna država članica ali se naj zedinijo s Srbijo.

Čeprav se da v nekaterih republikah opaziti korak naprej, se pravice človeka še vedno kršijo. Akcijski odbor obsoja selektivne nasilne mere proti posameznikom zaradi izražene kritike ali izražene miselnosti, medtem ko istočasno vodilni člani Zveze komunistov neovirano izražajo mnogo ostrejšo javne kritike sedanjega gospodarskega položaja, družbeno-politične in ustavne ure-

ditve. S tem v zvezi tudi ob tej priložnosti pozdravljamo vse tiste v domovini, ki se pogumno borijo za svobodo besede in branijo svoja stališča, brez ozira na to ali se z njimi strinjamo ali ne.

Nujno potrebno je, da se končno začnejo uvajati nepreklicljive mere, ki bi — ob istočasnem naporu, da se prepreči vsako nasilje — pripravile pogoje za prehod iz današnjega stanja v ureditev, ki bi bila v skladu z duhom demokratske alternative.

Akcijski odbor obsoja režim, ker še danes, štirideset let po koncu vojne, ohranja in vzdržuje ozračje državljanske vojne in na ta način krepi spore med državljani in narodi Jugoslavije z namenom, da ohrani svojo monopolno oblast.

Akcijski odbor želi ponovno poudariti, da se brez demokratskih svoboščin in brez političnih reform reševanje gospodarskih vprašanj, ki mučijo narode Jugoslavije, ne da niti zamisliti.

Akcijski odbor za Demokratsko alternativo sodi, da je nujno, da se državljani vseh narodov Jugoslavije, brez ozira na to ali so člani partije ali ne, zavzemajo za doseg splošnega pravice človeka in tako podprejo proces demokratizacije v državi.

Med nas je usekalo...

Ob 40-letnici našega begunstva

Kar se tiče tistih izdajalcev, ki so se našli v deželi sami, v vsakem narodu posebej — to je stvar preteklosti. Roka pravice, roka maščevalka našega ljudstva pa je že dosegla ogromno večino in samo manjšemu delu se je posrečilo pobegniti pod okrilje pokroviteljev izven naše dežele. Ta peščica

begunccev ne bo nikdar več videla naših čudovitih planin, naših cvetočih polj. Če bi se to vendarle zgodilo, bo trajalo zelo kratek čas...

Josip Broz-Tito

27. maja 1945 v Ljubljani

„Graditev nove Jugoslavije“, str. 27

Jalta in Jugoslavija

(FAZ, priredila P. D.)

Po dogovoru med zapadnimi silami leta 1945 na Jalti je razdelitev Evrope v razne interesne cone direktno ali indirektno vplivala tudi na zunanjepolitični položaj Jugoslavije vse do danes. Vendar pa konferenca na Krimu za Jugoslavijo prav za prav ni bila merodajna. Vse važnejši so bili razgovori med Churchillom in Stalinom v Moskvi okrog 10. oktobra 1944. Takrat je namreč angleški premier izročil sovjetskemu diktatorju predlog, kako naj bi se občasni vplivi zaveznikov v jugovzhodnem delu Evrope izvajali v procentih. V principu je bil Stalin pripravljen sprejeti ta angleški predlog.

Za Jugoslavijo je bilo dogovorjeno, da bi procent znašal 50:50. Toda že naslednji dan je Molotov predlagal angleškemu zunanjemu ministru, če ne bi morda v posameznih deželah le spremenili procent v dobro sovjetom. Predlagal je, da bi se v Jugoslaviji vršilo razmerje 60:40. To so Britanci odklonili in je v principu ostalo tako, kot je bilo prvotno domnjeno.

To razmejitev je Stalin upošteval ob koncu vojne, ko so bili Jugoslovani trdno prepričani, da si bodo pridobili Trst, Tržič in Gorico. Ko so le-te hoteli aneksirati, pa od Sovjetov niso dobili pravih nobene podpore. Umakniti so se morali, kakor so tudi morali zapustiti Koruško. Poleg tega je Stalin ostro kritiziral Tita in bolgarskega komunističnega voditelja Dimitrova, ker sta podporala uporniške grške komuniste, češ, da zapadni zavezniki nikakor ne bodo trpeli njihovega vmešavanja v Grčijo. Vse to dokazuje, da so Sovjeti resno pojmovali dogovorjeno razmejitev vplivnih področij.

Od vsega začetka pa je obstojal velik nespodznan med zapadnimi silami in Sovjeti o pojmovanju „interesne cone“. Zapadni zavezniki so jo razumeli v tradicionalnem pomenu, Rusi pa so jo smatrali kot „obvladanje“, kjer lahko vpelejo celo svoj družbeni red. Slične razlike so se pokazale že v prejšnjem paktu med Hitlerjem in Stalinom. Takrat so Sovjeti izvajali svoj vpliv z vso strogostjo nad Finsko in na jugovzhodne dežele, predvsem na Romunijo.

Za Jugoslavijo si Churchill ni delal velikih iluzij. Slutil je, da bodo verjetno po vojni prevzeli v Jugoslaviji oblast komunisti. Ko mu je njegov zvezni oficir v Titovem štabu MacLean sporočil, da bo po končani vojni Jugoslavija verjetno komunistična, mu je ravnodušno odgovoril, da ne bosta niti on (Churchill), niti MacLean živela tam, torej naj jima bo tudi vseeno, kdo bo vladal v Jugoslaviji.

Kot posledica razgovora 1. novembra 1944 med Churchillom in Stalinom je bil sklenjen pakt med Titom in ministrskim predsednikom kraljeve vlade, bivšim hrvaškim banom Šubašičem. Zmenila sta se, da naj vodstvo prevzame regentska vlada, nato pa naj se v Jugoslaviji izvršijo splošne volitve.

Gledano z današnje perspektive in predvsem, ker komunistični režim nima več pokazati kaj konstruktivnega, so Jugoslovani mnenja, da ni bilo prav, da komunistične oblasti niso hotele vključiti v sodelovanje tudi demokratične osebe, ki bi bile pripravljene pomagati. Menda se več ne spominjajo, da bi takratni zmage-pijani partizani sprejeli demokrate kvečjemu kot „koristne idio-te“, ali pa še tega ne.

Jugoslovani nikdar niso hoteli priznati, da pripadajo kakšnemu interesnemu področju. Pravijo, da so bili od začetka partizanstva samostojen faktor ter da zato ne spadajo pod noben zunanji vpliv. A vseeno so ostali stodo odstotno zaveznički Sovjetske zveze, čeprav še vedno ni jasno, če bi se Stalin zaradi Jugoslavije hotel zaplesti v kak resen konflikt z zapadnimi silami.

Jugoslovani so pod Titom ustvarili neko „de-facto-navtralnost“, ki naj bi odgovarjala formuli 50:50. To obliko sta obe strani dosedaj spoštovali. S Titove strani pa se je vedno zaznavala simpatija do Sovjetske zveze. Dolga leta si zapadni svet ni bil na jasnem, če ni bila ustvaritev bloka nevrščenen držav in neka prehodna oblika poti do socializma in do Sovjetov.

Ko je blok nevrščenen držav danes že prekoračil svoj zenit, smatra svet, da je Jugoslavija še vedno „neodvisna med vzhodom in zapadom“. Vprašanje je, kaj bi bilo, če bi se v Jugoslaviji kaj spremenilo, kot npr. če bi izginil socialistični sistem in če bi se posamezne republike osamosvojile. Dogovor iz leta 1944 se ni nikdar dotaknil razmer v notranjosti države. Kakor pa je zapad moral po formuli 50:50 dolga prenašati v Jugoslaviji komunistični sistem, tako naj bi se morala nekega dne tudi Rusije sprizniti z nekomunističnim redom. Vse zavislo od zunanjepolitičnega položaja Jugoslavije. Kdor bi se ga dotaknil, bi se dotaknil najbolj občutljivega dela vsega povojnega reda v Evropi.

V NMČIJI so pred kratkim v zvezni državi Renanija-Westfalija prepričljivo zmagali socialdemokrati. Njih vodja, popularni Johannes Rau je dobil kar 51,2% glasov, medtem ko so se mogli demokristjani zadovoljiti s pičlimi 36,5%.

IZ ŽIVLJENJA V ARGENTINI

Tone Mizerit

Resnično je izgledalo pretekli teden, da ni pod milim nebom nič važnejšega kot splošna stavka, katero je napovedala CGT za ta četrtek 23. maja. Vse se je vrtilo okoli tega protestnega izbruha: sindikati, politične stranke, in končno — vlada.

Normalni in mirno stoječi opazovalec se začudeno sprašuje zakaj tak zagon. Niti za sindikate ta mobilizacija ne bo pomenila kake hrupne zmage, tudi za vlado ne bo poraz. Ničesar ne bo konec, razen tistega, tukajšnjim krogom lastnega zanosa, ki se zbudijo ob vsaki vsaj nekoliko nenormalni potezi, pa se takoj zopet poleže, ko vidi, da je naslednji dan znova vzšlo božje sonce.

OPOZICIJA ZA VSAKO CENO

Poglejmo stališče Glavne delavske konfederacije CGT). Njeni vodje dobro vedo, da od vlade, v sedanjih okoliščinah ne morejo ničesar doseči. Niti vlada nima denarja, da bi povišala plače državnim uslužbencem, niti privatna podjetja, ali vsaj večina od njih, ne morejo v danem položaju zboljšati množično dohodke delavskim sektorjem.

Po drugi strani je vlada obljubila za avgust sklicanje paritetnih komisij, ki bodo sklenile nove delavske pogodbe. Tam se bo nekoliko razčistil (?) položaj, čeprav tudi od njih delavstvo ne sme preveč pričakovati. Gospodarski položaj je kakršen je, vlada je — pod pritiskom Mednarodnega denarnega fonda — trdno namenjena izpeljati varčevalni načrti in od tega ne bo odstopila. Zato se je treba pač zaenkrat vdati v usodo, stisniti zobe (in pas) ter delati.

Po drugi strani pa je zanimiv izgovor, ki ga je CGT dala za svoj opozicijski nastop. Stavka in mobilizacija naj bi imeli namen zahtevati od vlade industrijsko reaktivacijo. Ta zahteva je še posebej bosa, ko vlada niti ne ve kako bi se rešila astronomsko deficitnih državnih podjetij. Razvoj reaktivacije je kaj drugačen kot pa ustvaritev po dekretu.

Dejstvo je, da je CGT izpeljala do viška svojo vlogo edine resne politične opozicije. Ker peronistična stranka te vloge ne zna ali ne more izvajati, so peronistični sindikati zavzeli njeno mesto. Temu pričajo politična zaslomba, ki so jo razne

stranke obljubile pri manifestaciji (zlasti PI, komunisti in levi socialisti). Da pa je CGT sprejela to pomoč tudi kaže, da že ni več tako gotova svoje moči. Ne morejo več sami napolniti Majskega trga?

Politična opozicija je tudi Ubaldinija, enega od štirih glavnih tajnikov CGT zapeljala, da je nekoliko krepko zahteval od vlade, da spremeni gospodarsko politiko, če ne, „naj pa gre“.

„TA NAŠA“ JE PRAVA

To so mnogi razumeli kot udaru soroden položaj. Zločin rovarjenja proti demokratičnemu sistemu je danes, po mnenju vlade, na dnevnem redu. Zato je toliko obtožb, da ta ali drugi pripravlja kak udar ali je pri njem soudeležen. Vladni ježi so se nasršili, in Ubaldini je kmalu dobil od predsednika Alfonsina odgovor, in sicer z indirektnim namigom, da je „nergač“.

Če CGT stoji na stališču opozicije zaradi opozicije same, tudi vlada vztraja na ideji, da ima ona, in edino ona, prav. Izredno tenkočutni so vladni možje na kakršnokoli kritiko, in vsaka opazka, celo vsak svet vzbudi v vladi prav preplah, kot da bi se demokracija že rušila. Razumljivo je, da ne eno ne drugo stališče ni pozitivno za normalno življenje pluralistične družbe.

Vsekakor resni opazovalci mislijo, da „kri ne bo prišla do reke“. Če bomo mirno prebili to drugo splošno stavko proti radikalni vladi, in zlasti če ne bo hujših problemov med manifestacijo na Majskem trgu, bo stvar kar pozitivna. Za delavstvo, ki bo moralo spoznati, da je trdo delo edini način rešitve. Za vlado, ki naj vidi, da je protest pač naraven in ne nevaren pojav vsake demokracije.

NA ZUNANJIH FRONTAH

Medtem se druga vlada bitka bije na zunanjih frontah. Minister Caputo, katerega je predsednik Alfonsin z lastno avtoriteto podprl zaradi spletk znotraj radikalne stranke, potuje po svetu in išče solidarnosti narodov za argentinsko stališče glede Malvin. Pretekli teden so namreč Angleži otvorili novo veliko letališče na spornih otokih, in tam sedaj pristajajo vojaška letala, ki priletijo naravnost iz Anglije.

Minister vztraja v svojih trditvah pred svetom, da je s tem Anglija razbila vojaško ravnotežje v južnem Atlantiku. Ta je sedaj žarišče, ki lahko prej ali slej pripelje do eksplozije. Da tega Velika Britanija ni storila za obrambo svojih teritorialnih interesov, temveč za obrambo strateških interesov svetovnih veselil.

V tem ima Caputo prav. Na Malvinah (Falkland) je zrasla vojaška baza NATO, ki bo nadzirala prehode po južnih morjih in pazila na izhod na Antarktiko. Prvi del znane stare napovedi se je že izvršil. Ta napoved je trdila, da se bo končno malvinski problem rešil na sledeč način: suverenost bo argentinska, trgovina angleška, vojaška baza pa ameriška.

KDO SE SPOZNA?

Pred tedni mi je prišlo v roke sporočilo zveze katoliških tehničnih šol, v katerem opozarjajo javnost na dejstvo, da se v poslanski zbornici nahaja zakonski osnutek spremembe davčnega zakona za tehnične šole. Po zakonu, ki je v veljavi že zadnjih 40 let (ukinil ga je le Martínez de Hoz, pa so potem uveljavili nek podoben dekret), prispevajo industrijska podjetja poseben davek za vzdrževanje opreme teh šol, med katere spadajo tudi katoliški inštituti. Sedaj pripravljajo spremembo zakona. Eden izmed predstavljenih osnutkov predvideva, da bi bile katoliške šole izključene. Pričela se je kampanja, da bi do tega ne prišlo.

Ni treba posebej trditi, da bi tak zakon pomenil smrt za nad sto katoliških tehničnih šol, farnih, škofijskih in redovnih, predvsem salesijanskih. A kar je pisca teh vrstic še posebej presenetilo je dejstvo, da omenjenega osnutka ni predstavila radikalna stranka, temveč nekateri člani peronističnega bloka. Da peronisti tako pripravljajo eno svojih močnih opor v argentinski družbi, tega ne morem razumeti. Resnično se podpisani na tako politiko vedno manj spozna.

MEDNARODNI TEDEN

PAPEŽ SE JE VRNIL v Rim po svoji poti po Evropi. Na Holandskem je doživel burno nasprotovanje nekaterih katoličanov, tudi mladine punk in drugih, v Belgiji in v Luksemburgu pa je spet doživel lep sprejem. Tam je spet poudaril stališče Cerkev do nekaterih aktualnih pojavov.

SASA MARTELANC

Koncert za Stalina

(Odlomki)

Čez nekaj tednov je bil spet velik praznik v vasi. Tokrat pa ga nisem užival brez skrbi in obveznosti. Onega dne sem imel veliko odgovornost: na mitingu ne bom neskrbno gledal in poslušal, marveč bom nastopil. Določili so me, da bom na harmoniko zaigral venček partizanskih pesmi. Naučil sem se dobro, a kaj: eno je zaigrati doma, drugo pa na odru pred stotinami ljudi iz domače vasi in še iz okoliških. Skrbelo me je, kaj bo.

Ljudi pod odrom je bilo čedalje več. Na velikem travniku se je zbirala množica, kot je nisem videl še nikoli dotlej. Vsi ti mi bodo ploskali, sem imel kljub bojazni vendarle čas tudi za tako prezveto misel.

Naenkrat je žuborenje množice zamrl, oglasilo se je ploskanje, potem pa je na prostrano igrišče ob predvojnem Prosvetnem domu legla tišina pričakovanja.

„Tovariši in tovarišice!“

Oder je imel za kuliso orjaško Stalinovo podobo na platnu. Iz ne vem koliko rjuh je bila sešita ogromna mehka ploskev, ki se je rahlo zibala v vetru. Le kdo je naslikal to velikansko glavo, in kako mu je sploh uspelo? Predstavljal sem si, da je moral umetnik pač hoditi po leže razprostrtem platnu, gotovo bos ali v nogavicah, saj bi s čevlji mazal obličje oboževanega generalisima. Neznanska slika je bila s stotinami vrvice privezana na lesen okvir, velik kot vsaj

tri pokoncu zložena vrata na nogometnem igrišču. Čisto resno me je obšla misel: kako majhni smo vsi skupaj in kako velik je Stalin.

„... v boju proti okupatorju in nje-govim, domačim pomagačem!“

Še pred nekaj tedni je bila v Prosvetnem domu domobranska posadka. Na poti v šolo sem šel vsak dan dvakrat mimo. Če je bil v čuvajnici pred vzhodom domačin, sva se pozdravila, kot se vsi pozdravljajo na vasi. Druge, po večini Dolenjce, sem le bežno pogledal. Tako sem nekega dne mogoče pogledal tudi neznanca, ki je bil na straži kot vedno kdo. Bogve, če bi ostal živ od presenečenja, ko bi vedel, da je neznanec — ameriški pilot! Mnogo kasneje sem namreč zvedel za neverjetno zgodbo o pilotu, ki je bil odskočil s sestreljenega lovca in so ga domobranci zajeli v okolici. Da bi ne padel v roke Nemcem, so ga nekaj časa skrivali v vojašnici. Ko pa je bila nekega dne napovedana nemška kontrola, je postalo skrivališče premalo varno, zato so mu dali svojo uniformo in ga potisnili v čuvajnico. Stražar, ki ne sme govoriti, je bil tako varen in rešen. Nemci so mu po predpisu celo salutirali! Kam in kako je zginitil kasneje, nisem nikoli zvedel.

Domobranci so bili za našo otroško pamet uganka. Nismo jih imeli ne za sovražnike in ne za zaveznike. Čutili smo, da z enakim skrivnim užiteklem gledajo ameriške bombnike kot mi, ko sem

zvedel, da napadajo partizane. Le kdo naj to razume? Janez Penca lahko torej že jutri ustrelil Toneta Klemenčiča ali pa narobe. Kaj je vendarle prišlo mednekdanja sošolca, prijatelja in kmečke sosedo? In kaj se je sploh zgodilo, da se vas natihlo spogleduje kot z dveh bregov, in da včasih kdo izgine, na tej in na oni strani? Ko sem majskega jutra gledal na mostu strumne partizanske čete, mi je prišlo na misel, da so tudi domobranci enako ponosno korakali po vasi, prav tako postavni fantje so bili in prav tako domači. Zakaj dve vojski iz iste vasi, iz istega naroda?

Hoteli smo kaj vprašati in poizvedeti, pa so odrasli zasukali pogovor drugam, ali pa so nas poučili, da so eni poštenjaki, drugi pa izdajalci. Ni mi šlo v račun, koga so izdali Jamnikovi, ki so vse življenje obdelovali njive, hodili ob nedežjah k mai in bili prijatelji z vsemi družinami v vasi. Seme nejasnosti je obtičalo v srcu za kasnejše čase razkritij in spoznanj.

„Smrt fašizmu!“ je bojevito končal govornik.

„Svoboda narodu!“ je zagrmelo iz množice.

Godba je zaigrala udarno koračnico, medtem so začeli na oder prihajati pevci. Vsaka minuta je pomenila bližanje mojega nastopa, kljub skrbi pa so se mi misli dalje sukale okoli dogodkov, tako večjih od mene.

KAKO SE JE VSE SPREMENILO. To občutje je bilo med vsemi najsilnejše. Še pred nekaj tedni je bila svetovna vojna, lahko so priletele bombe iz zraka, lahko je ponoči zazvonilo v hiši in sem do zadnjega trepetal, če so prišli tuji policaji po očeta ali po sosedo. Še pred mesecem dni je bilo treba dobro zapreti polkna, preden smo zvečer lahko prižgali luč, še od včeraj je občutek, da je

treba veliko stvari govoriti le potih, nekaterih pa sploh ne. Vse je novo, pesmi, razpoloženje, predvsem pa ljudje. Vse prepovedano je zdaj dovoljeno, tajne želje so glasna stvare. Nikdar več ne bo tujih oficirjev v kuhinjskih vratih; nikdar več nam ne bodo sekali majnic; nikdar več ne bo po Ljubljani priplaval truplo, da si bo potem vsa vas šepetala grozne stvari, ki jih otroci ne smejo slišati; nikdar več ne bodo zavijale sirene; NIKDAR VEČ JELENDOL, se mi je po čudni podobnosti vrnil v spomin lepak izpred poldruga leta nalepljen po ljubljanskih zidovih v presunljivem kontrastu rdeče in sinje barve. Nikdar več, nikdar več...

„Z ruskih step veliki Stalin
kljče zmagovito,
z naših se gora odziva mi
tovariš Tito...“

Zbor sklonjuje, zdaj bom na vrsti jaz. V ustih sem zaključil slab okus, stisnil sem harmoniko k sebi kot prijatelja, nenadoma pa sem sklenil, da bom dobro opravil svojo nalogo. Ne smem ga polomiti, saj znam! In Janez Kuhar naj sliši, da znam dobro celo njegovo skladbo, s katero se začela moj venček partizanskih pesmi.

„Jutri gremo v napad...“
Steklo je in čutil sem, da je vsa tesnoba splahnela. Čez note sem si že upal pogledati svoje poslušalce, ki jih je bilo kot morje, in začela me je dražiti radovednost, kako bo slišati ploskanje, namenjeno meni, slavnemu harmonikarju! Ušesa so mi vrela, a zdaj že tudi iz ponosa. Malo mi jih je hladil vetre, ki je prijetno pihal iz zahodne smeri, in bolj slutil ko slišal sem rahlo poplahutavanje Stalinove ogromnosti za seboj. Bil sem že daleč čez polovico venčka in zajela me je topla gotovost uspeha.

„Bratje, le k soncu, svobodi,
bratje, le k luči na plan...“

Iz občinstva mi je nekdo spet pomežiknil. Bilo je priznanje.

Ko sem odhajal z odra, sem ugotovil, da sem bil točno v višini Stalinovih brkov. Vetra ni bilo več v zraku. Le odkod se je bil vzel tisti edini sunek? Da ga nisem privabil s harmoniko, ki je znala krotiti celo SS-ovce, in se je dvignil ob pozivu iz skladbe mojega učitelja: „Veter potepuh, podaj nam rok“?

Za odrom me je Stalin pogledal z obrnjenim profilom. Sonce, ki je bilo uprto iz smeri občinstva, je poteze njegovega ogromnega obraza risalo skozi platno tudi na nasprotno stran. Obšla me je čudna misel: Stalin je povsod... Zazdelo se mi je, da sem igral bolj zanj kot za Mojo vas. Še enkrat sem si ga ogledal; ne znam si pojasniti, zakaj sem se pri tem spet spomnil na čudni stavek iz radia:

„Prebivalstvo naj mirno ostane na svojih domovih.“

Nisem se vedel, da je precej domov v Moji vasi že nekaj časa praznih.

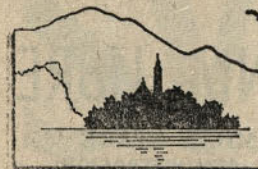
Še manj sem seveda mogel vedeti, da so v istem trenutku, ko sem jaz igral za Stalina, od nekod izpod Alp že vozili tovorni vlaki, polni Slovencev, ki so imeli na sebi tragično nepravilno uniformo, v srcu pa nikoli izdano domovino — le drugačno, kot jo je prinesel novi čas. Vlaki so sopihali proti jugu, v zeleno srce Slovenije, v smrt. Mogoče so imela kolesa lokomotiv celo isti ritem kot moja mala harmonika, ki je pela zanosno in mило:

„Bratje, podajmo si roke,
bratje, prezirajmo smrt...“

Mogoče. Ne vem in ne maram vedeti.

(Iz knjige *Melodije*, Gorica 1984)

NOVICE IZ SLOVENIJE

GRADIŠČE — Pesniki in pisatelji prvenci so imeli srečanje, na katerem so preresetali svoj položaj. Ugotovili so, da založbe izdajajo vsako leto manj prvecev, še težja pa je pot, da bi mladi prišli do svoje druge knjige. Za zbirko Aleph Kulturne skupnosti Slovenije so mladi poslali že 48 del.

TOLMIN — Sočko postrv — ena najzlahnejših sort te vrste sladkovodnih rib — so sklenili ribiči še posebej obvarovati in ohranjati. V ta namen so rezervirali potok Ušnik za gojitev postrvskih mladice. Tudi valilnico mislijo urediti in sicer na potoku Vodivček, kjer bi umetno vzredili do 200 tisoč mladice na leto.

LJUBLJANA — Letošnje Jakopičovo nagrado so podelili za likovne dosežke Zvestu Apoloniu, znanemu predvsem kot grafiku in ki je vpeljal v Sloveniji sitotisk.

MARIBOR — Nov mednarodni mejni prehod so odprli na (Sv?) Duhu na Ostrem vrhu. Z njim hočejo pospešiti turistično dejavnost. Ugotavljajo pa, da je za to potrebno še kaj drugega, saj so pred leti na Sv. Duhu zaprli zadnjo vaško gostišno, Avstriji so pa na njihovi strani odprli že dve gostišči.

PORTOROŽ — Status naravnega zdravilišča je dobilo to slovensko letovišče. Komisija za zdravstvo in socialno varstvo je potrdila, da ima Portorož tri zdravilne naravne proizvode: solinsko blato, slanico in zrak, ki vsebujejo elemente broma, joda, žvepla in magnezija. Samo vdihavanje zraka povzroča evforično stanje, dobro razpoloženje — pravijo — brez dodatnih škodljivih stranskih posledic.

SLOVENSKA BISTRICA — 160 let praznujejo, odkar so se prvič lotili v tem kraju s predelavo kovin, od teh najprej bakra. To delo nadaljuje Impol, ki v sedanosti šteje z 2200 zaposlenimi.

LJUBLJANA — Štipendije študentom za visokošolsko izobraževanje so v zadnjih letih upadle za 40%. Razlog je v tem, da po končanih študijah ne morejo zagotoviti dela na univerzi. Zato ni mnogo prošelj zanje. Nasprotno je pa s štipendijami izven države: za približno 23 mest je ogromno prošelj, o katerih se izjavi izobraževalna, kulturna in raziskovalna skupnost Slovenije.

LJUBLJANA — Turizmu kar lepo kaže. Predsezona se je pričela kar cel mesec prej tako na morju kot v planinah. Tako imenovani zdraviliški turizem je privabil tudi precej gostov: v Rogoški Slatini gostijo 1100 gostov, v Dobrni jim primanjkuje prostora, v atomskih toplicah v Podčetrtku imajo pa že vse razprodano. Ko pravimo, da

lepo kaže, mislimo na turizem od zunaj: vse je namreč tako naravnano, da se bojijo, da domači turist ne bo mogel počitnikovati. Najprej zaradi cen, ki so 40% višje od lanskih, potem pa zaradi velikega povpraševanja iz tujine, predvsem na morju. Zato delajo propagando, naj bi domačini iskali prostore v pred in posezonskem času, ki je cenejši in manj zaseden.

ZAGREB — Zanimiv rokopis so odkrili v Zagrebu. Rokopis iz leta 1861 vsebuje prevod v slovensčino 287 bolgarskih narodnih pesmi bratov Miladinov, bolgarsko-kosov slovar in več drugih zapisov. Avtor je slovenski duhovnik Stefan Kocijančič.

CELJE — Nakit in zobozdravstvena oprema iz Zlatarne gresta dobro v prodajo v ZDA in zahodno Evropo. Letos bo izvozila 280 tisoč kosov nakita, nekako 811 kg zlata. Vsega skupaj mislijo predelati 1.850 kg zlata ter 6.000 kg srebra.

POSTOJNA — Tekmovanja matematikov se je udeležilo okoli 150 dijakov slovenskih srednjih šol. Od teh si jih je iz vsakega razreda po trije priborilo pravico tekmovali na jugoslovanskem državnem tekmovanju v Cetinju.

NOVA GORICA — Šest oseb išče avtorja L. Pirandella je uprizorilo Primorsko dramsko gledališče z režijo Mileta Koruna. Bila je „predstava izjemne atmosfere... popolne igralske sproščenosti z jasno izdelanimi igralskimi nalagami“, pravi kritik.

LJUBLJANA — Štiri sonate sta interpretirala pianist Aci Bertonec in violončelist Ciril Škerjanec v veliki dvorani Slovenske filharmonije; sonati Sammartinija in Debussyja, nato Rahmaninovo v g-molu in prvo izvedbo Sonate za violončelo in klavir Uroša Kreka.

PTUJ — Najlepši nagrobni kamen so izkopali strokovnjaki Zavoda za spomeniško varstvo iz Maribora. Najverjetneje je iz drugega stoletja po Kr.; v tretjem stoletju so ga pa — obrnjenega navzdol — uporabili za dno drugega. Na njem je v beli marmor uklesano, da so žena in trije sinovi poklonili kamen 60-letnemu Titu Valeriju Celsinu. Ta grob je letos že peti, kar so jih našli v Ptuju.

ČRNA NA KOROŠKEM — Zaradi ožiga z žveplovim dioksidom iz rudnika Mežica bo moralo pasti 45 tisoč kubikov lesa na 5.000 hektarov gozda. Da se kaj takega ne bo ponovilo, zahtevajo prebivalci Črne, naj rudnik zgradi visok dimnik, eliminacijo plinov po kemičnem postopku ali pa direktno — ukinitev topilnice.

SLOVENCİ V ARGENTINI

Osebnosti

Smrt. Umrli je Metod Čuk v Rosariu. Naj počiva v miru!

Nova diplomantka: Gdč. Marta Korosec iz Carapachaya je končala svoje študije na Zavodu za psihopedagogijo "Instituto Pedro Poveda" in postala profesorica psihopedagogije. Čestitamo.

MENDOZA

Društvo Slovencev v Mendosi je v nedeljo, 28. aprila povabilo po skupni dopoldanski slovenski maši vse starše za srednjo šolo obveznih otrok, kakor tudi bivše slušatelje našega tečaja na informativen sestanek.

Vodja srednješolskega tečaja inž. agr. Marko Bajuk je vodil razgovor in uvodoma orisal težave, ki spremljajo naš tečaj že skozi vsa leta njegovega delovanja. Te so v glavnem pomanjkanje učnih moči, pomanjkanje zanimanja in vestnejšega ter vnetejšega sodelovanja tečajnikov in njihov nereden obisk.

Izmenjavanje misli, ki so kar precej podaljšale sestanek, je privedlo do zaključkov, da je na vsak način treba najti način, da se tečaj nadaljuje, da naj starši in profesorji skušajo najti način, da zbude tečajnikom več zanimanja, in naj se poostri kontrola prisostvovanja učnim uram.

Zveza žená in mater je v nedeljo,

UMRLI SO OD 8. DO 13. APRILA 1983:

LJUBLJANA — Angela Pintarič. Kuhar roj. Lapornik; Breda Šivic roj. Srienec; Anton Rajmer; Marija Bezlaj roj. Pižmoht; Ana Sedej roj. Campa; Marija Balazič roj. Lukač; Josipina Furlan roj. Šetina, 85; Jožefa Koprivnik roj. Kavšek, 93; Marija Črnač roj. Petač, 86; Silva Doberlet roj. Ozebek; Jožefa Jakše roj. Urbančič; Marija Mazi; Janez Bešter; Tina Rakuš roj. Štruelc; Francka Gnidovec; Franc Oven; Rozalija Bačnik roj. Trampuz; Gvido Hartman. Ivanka Kovačič roj. Omrzel, 73; Anton Šajna; Andrej Martinčič; Anica Kampos roj. Zobeč; Silva Hodnik roj. Zdešar; Jože Sešek, 85; Nežka Tanasič roj. Jakšič; Ruža Skaberne roj. Ferjan, 90; Franc Sotlar; Ivan Ramovž.

RAZNI KRAJI — Anton Daugul, Brestanica; Janez Kurdiš, Vrhnik; Franc Godnjavec, Trebnje; Ivan Pegan, Rakek; Anton Velikonja, Sentrupert; Julijana Pipa roj. Karlovšek, Šmarjeta; Anton Koračin, Mokronog; Franc Založnik, Praproče; Stanko Ravnik, Jesenice; Matilda Zalašček roj. Duša, 92; Celje; Dragomir Stopar, Boh. Bistrica; Ernest Sinigoj, Nova Gorica; Jože Tavčar, Škofja Loka; Jožefa Vesel roj. Krašovec, Sodražica; Ferdinand Kiker, Celje; Marija Ivanc roj. Starc, Velike Lašče; Katarina Srešen roj. Kunaver, Suhodole; Ljubo Miklavčič, 60, Salara; Milka Dvoršek, Piran; Janez Medved, Stična; Pavla Zupan, 66, Kranj; Alojz Godeša, Žerovnica pri Cerklju; Anton Krese, 61, Mokronog; Maks Semolič, 61, Tržič (Italija); Alojz Jelar, Smednik; Mirko Keršič, Trbovlje.

Srebrni jubilej Doma v Carapachayu

Jutro pa tako, da ga je bil sam Bog vesel, na to prvo majsko nedeljo 1985. leta, ko je Slovenski dom v Carapachayu praznoval srebrni jubilej svoje ustanovitve. Jesensko sonce je s svojimi žarki zalilo že orumenelo listje košatih paraisov in dajalo svečan okvir s slovenskimi belo, modro, rdečimi in sinje belimi argentinskimi zastavami okrašeno dvorišče. Z zelenjem obraščene stene nas je pozdravljala naša kraljica Marija Pomagaj s slike, ki so jo prinesli slovenski fantje iz vojaškega taborišča v Tranju pred 40 leti. Zvoki slovenskih melodij iz zvočnikov pa so ustvarjali slavnostno razpoloženje.

Ob napovedani uri sta fant in dekleta v narodni noši ob zvokih argentinske in slovenske himne dvignila na drog obe zastavi. K oltarju, ki je bil za to priliko postavljen na prostem, pa sta pristopila naš vrhovni dušni pastir msgr. A. Orehar in Franci Cukjati. Potek sv. maše je vodil Joža Markež, berili sta prebrala Aleksander Pirc in Tine Kovačič, ubrano ljudsko petje je vodil in na orglah spremljal Janez Žnidar. Med sv. mašo je msgr. Orehar na vse navzoče naslovil spodbudne besede, kako smo lahko v paši mali skupini

28. aprila popoldne ob 17. povabila na svoj sestanek ne samo žene, ampak tudi moše in mladino. Na sporedu je bilo zanimivo predavanje g. Jožeta Horna „Ločitev zakona in krščanska družina“, ki je v sedanjih razmerah zelo važna in je potrebno, da imamo vsi o njej jasne pojme, ko se napadi na svetost in nerazvezljivost zakona vedno pogosteje ponavljajo in že tudi vedni huje posegajo v vsakdanje življenje z vsemi svojimi zlimi posledicami.

Sestanek je vodila predsednica Zveze Majda Ocvirk. Pri udeležbi smo na žalost pogrešali naše mlajše skupine. Strnjeno pa jasno predavanje dušnega pastirja je bilo močno zanimivo in se je razgovor medtem, ko so nam žene postregle s toplim čajem in pecivom, raztegnil kar v pozno uro in kot rezultat dal soglasen zaključek vseh navzočih, da se morajo sestanki z razgovori o tako pomembnih sodobnih vprašanjih uvesti v redni delovni program naše skupnosti.

Bb

J-šec

Na razpolago je še nekaj izvodov knjige pesnika

Jeremije Kalina

ČRNA MAŠA

Dobi se v upravi lista in v Dušnopastirski pisarni ter stane meseca maja in junija — v spominskih mesecih — samo \$3.000.

Priredil: Marjan Schiffer

(29)

LISTANJE PO DELU

Sobotna priloga Dela (16. III. 1985) na kratko povzema aktualno polemiko v zagrebških tednikih Danas in Polet v zvezi s kardinalom Štepincom. Znano je, da je sedanski hrvaški kardinal Kuharić javno zahteval rehabilitacijo Štepinca in celo novo sodno razpravo pred mednarodnim sodiščem. Kuharić je s tem najbrž nehoti dvignil oblake prahu v hrvaški politični areni in posamezni udeleženci taktičnih razprav so ponovno osvetljevali nikoli dovolj raščiščeno vprašanje o shizmi, razkolu ali o ultramontanizmu, kar naj bi bil predmet razgovorov med Titom in zagrebškim (tedaj še) nadškofom Štepincom 4. junija 1945. leta v Zagrebu. Na voljo ni nikakih primarnih virov o vsebini njeguna pogajanja. Moremo pa sklepati, da je Tito od Štepinca zahteval, naj se katoliška Cerkev loči od Rima in da naj bi to bilo v duhu idej škofa Strossmayerja. Dejstvo je, da je Tito pred sestankom z nadškofom Štepincom sprejel delegacijo katoliške duhovščine. Ob tej priložnosti je razvijal (skrčeno) sledeče misli: „Kar se mene tiče, bi rekel, da bi morala biti naša (!) Cerkev nacionalna, želim, da bi bila katoliška duhovščina na Hrvaškem nacionalno globlje povezana z narodom. Na Rim gledam kritično, ker se je ta instanca vedno bolj nagibala k Italiji kot pa k našemu ljudstvu.“ Ni dokazano, toda

veliko verjetnosti je, da je na Štepinca pritiskal tudi z izjavo intelektualne četniške (!) mladine Črne gore, Boke Kotorske in Sandžaka, ki je na svoji konferenci 2. decembra 1942 sprejela naslednji, nedvoumni sklep: Cerkev je državna. Pravoslavna Cerkev je nacionalna in svetosavska. Katoliška Cerkev mora biti administrativno ločena od Vatikana in mora biti jugoslovanska nacionalna in duhu Strossmayerja.

Ali je prišlo med obema še do kakšnih poznejših razgovorov, ni znano. Vse kaže, da je bil nadškof po vrnitvi v škofijsko palačo prepričan, da želi vlada neodvisno, nacionalno katoliško Cerkev, ki bi ji bil on sam na čelu. Predstavljati si moramo, v kakšni živčni napetosti je bil nadškof med težavnimi pogovori, potem ko je bil že več kot dva tedna v izolaciji. Kaže, da se je nekaj dni pozneje sestal z Edvardom Kocbekom, ki pa naj bi mu kot edino rešitev svetoval, naj napiše poročilo o svojem pogovoru s Titom za Edvarda Kardelja (!). A Štepinac kljub strahotnemu pritisku ni klonil, kažeta njegova obsodba in njegova smrt.

8. marec. V Sloveniji praznujejo dan žená (zlasti mater), zato človeka v srce zaboli, ko prav za ta dan (8. III. 1985) osrednje slovensko socialistično glasilo (socializem naj bi vendar že davno rešil vse take in podobne probleme),

prinaša pismo Neže Maver z Dobrove pri Ljubljani z naslovom: Da bi se rodilo čim več slovenskih otrok! Obširen dopis bomo v izveščku podali. Neža Maurer najprej v uvodu pribeje: Vsi poštjeni, zavedni Slovenci smo za to, da se rodi čim več slovenskih otrok! Pa se zgodi, tako nadaljuje, da takole bolj reвно slovensko dekle zanosi. Delavka je. Doslje je stanovala doma. Nenadoma starši ugotovijo, da ni prostora še za enega (saj ga res ni!). Otrokov oče, mlad Slovenec, noče ali ne more slišati o kakšnem sodelovanju V najboljšem primeru gre delat drugam (če se le dá, na tujje) in obljub, da bo nekaj prispeval. Mlado delavko čaka zdaj najtežje: najti streho, vodo, po možnosti tudi pečico, da bo novorojeni Slovenec lahko preživel prva tri najtežja leta. Potem, če bo denar, pojde v vrtec. Po vseh govorihi in hvalisanjih bi noseča delavka, ki je vsej denarni logiki navkljub sklenila, da ne bo odpravila plodu, lahko računala, da jo na vsaki krajevni skupnosti čaka dolg seznam ljudi, zavednih Slovencev, ki jo bodo takoj pripravljeno vzeti pod streho in ji pomagati v zahtevnih prvih letih. Kakšna pa je resnica, to pa itak vsi dobro vemo. „Kaj, še drenje pamža bomo poslušali! Koliko nam bo pa plačala, če nič nima! Če že oddajamo sobo, oddajamo jo solidnemu, dosti odsotnemu gospodu!“ Od premožnejših, izobraženih in poročenih slovenskih parov težko pričakujemo kaj več kot enega, dva, (tri že redko) otroka. Tako bodo poleg navdušenih govorov in član-

kov še vedno reševale slovensko nataliteto pretežno delavke, tudi tiste, ki se niso pravočasno znašle ali pa so v srcu toliko človeške, da jim je težko splaviti sad svoje ljubezni. V kakšnih luknjah živijo s svojimi otroki, kako prenašajo šive tovore s seboj zjutraj ob petih in kako se prebijajo z delavsko plačo in borim dodatkom, ni, da bi izgubljali besede. Le kdo od tistih, ki misli vziševne misli: Slovenec sem, Slovenec čem ostati, se bo ukvarjal s takó beraško zadevo. Naša družba? Ta ima že preveč socialnih problemov, lepo vas prosim! — Tako Neža Maurer. Se vam zdi, da k temu lahko še kaj dodamo?

Razobešenje slike popa Mihajla Jevdjevića v pribojski cerkvi je v zadnjem času zbudilo v Srbiji številna vprašanja. Mogoče kateremu izmed naših bralcev to ime ni dovolj znano, zato pripominjamo, da je bil to pravoslavni duhovnik in četniški vojvoda, ki so ga udobci kmalu po končani vojni ujeli in ustrelili. O tem, da bodo obesili njegovo sliko, je odločil cerkveni odbor v tem kraju. Slobodan Jukić, ki to poroča v sobotni prilogi Dela (6. IV. 1985), žolčno pripominja, da to ni osamljen primer rastočega nastopa „nazadnjaških sil“. Visoki dostojanstveniki srbske pravoslavne Cerkve so tudi sklenili, da bodo v samostanih in cerkvah prepovedali snemanje televizijske nadaljevanke o Vuku Karadžiću. Vuk Stefanović Karadžić je bil srbski prosvetitelj in ga ni mogoče obravnavati zunaj Cerkve, ki je odigrala izredno pomembno vlogo v njegovem življenju. Zakaj

je srbska Cerkev to storila? Slobodan Jukić dá razumeti med vrsticami, da je glavni režiser te nadaljevanke spretno vrnil med posamezne scene tudi prizore, ki kažejo dozdevno sodelovanje pravoslavne duhovščine z nemškim okupatorjem. Nekateri popi pritiskajo na patriarha Germana, naj kaj naredi za srbsko Cerkev in narod. V odprtih pismih in peticijah, ki krožijo med pravoslavnim duhovništvom, terjajo ostrejšo smer do države. V nasprotnem primeru zahtevajo patriarhov odstop. Poleg odnosa: država na eni strani, Cerkev na drugi, v Srbiji vedno pogosteje načenjajo temo o vse živahnejši dejavnosti pravoslavja med verniki, pa tudi o tem, da se ljudstvo vse česče vrača k nekaterim tradicionalnim obredom. Ob pojavu, da se ljudje vedno pogosteje vračajo k praznovanju krsta, tako imenovanim krstnim slavim, bi se dalo sklepati, da se ljudje v kriznih časih, ko ne morejo naprej, vračajo nazaj. Po vojni so ljudje praznovali krst na skrivaj, ponoči. Toda sedaj je ta družinski praznik pri svetlem dnevu, na katerem se vselej zbere vsa družina. Z vseh koncev in krajev. Beograjski sociologi, ki razpravljajo o tem, tolažijo režimovce (in tudi sebe), da ta „obredni“ duh ostaja v preteklem času in da nima več vsebinske povezave z zahtevami sodobne družbe. Take in podobne fraze uporabljajo njihovi moskovski kolegi že dobrih trideset let pa le kaže, da bo fraz preje konec kot pa na novo rastoče vernosti med srbskim in ruskim ljudstvom.

NAMESTO KRIŽA NA GROB

V posebnih prilogah, ki bodo izšle 30. maja in 6. junija, bomo objavili manjše osmrtnice (po \$a 1.000) v spomin žrtvam komunistične revolucije.

S svojim darom pomagajte, da vsi skupaj dostojno in pietetno proslavimo spomin naših junakov.

Spominska proslava

Žrtev druge svetovne vojne in komunistične revolucije v Sloveniji

OB ŠTIRIDESETLETNICI NAŠEGA IDEOLOŠKEGA IZSELJENSTVA

1. in 2. junija 1985 v Buenos Airesu

v soboto ob 20 v Slovenski hiši

pred spomenikom: skupna molitev — msgr. Anton Orehar položitev venca

v dvorani: slavnostni govor — dr. Milan Komar: „Smisel domobranstva“
„Z mrtvim romamo živiti“ — odrski prikaz z deklamatorskim zborom — Tine Debeljak ml. — Frido Beznik — arh. Franci Klemenc

v nedeljo ob 10 v buenosaireski stolnici:

koncelebrirana maša kardinala dr. J. C. Aramburuja — poje SPZ Gallus; Tedeum v zahvalo za štirideset let svobodnega življenja v Argentini

položitev venca pred spomenik Osvoboditelja generala San Martina na Trgu San Martín v Retiru
branje spomenice — dr. Andrej Fink, predstavnik ZS

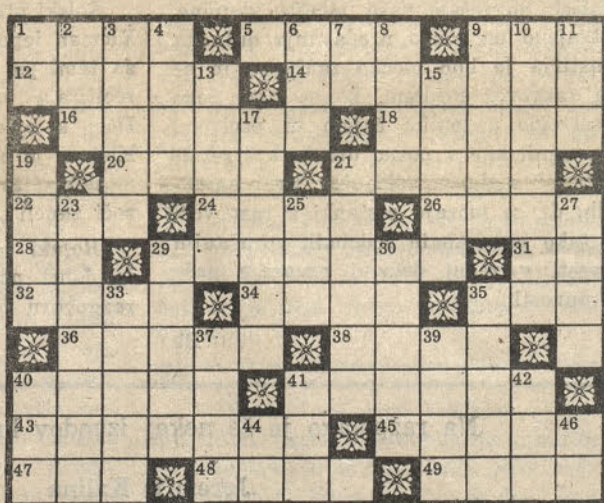
Naša udeležba je naša častna dolžnost

V stolnici na desni strani oltarja se zberejo narodne noše v kar največjem številu, na levi strani pa se zberejo vsi bivši borci.

ZEDINJENA SLOVENIJA

KRIZANKA št. 1 S. J.

Vodoravno: 1) Izdelovalec ur. 5) Nakit lepoticje. 9) Jeza. 12) Grenka zdravilna rastlina. 14) Ki obsega vse dele. 16) Osamljenost. 18) Izgovarjajo a namesto o. 20) Zgornji del oprsja. 21) Travnati konci njiv. 22) Niža lesnata rastlina. 24) Mohamedanski Bog. 26) Prejšnje leto. 28) Izraz pri kartanju. 29) Vlamljati. 31) Okrajšava za kilogram. 32) Zaščita, zatočišče. 34) Prepoved, nedotakljivi predmet. 35) Del valovja. 36) Prebivalci I-lirije. 38) Polet, vnema. 40) Poslovitev. 41) Zlepljena stvar. 43) Neizurjen. 45) Vladar cesarstva. 47) Število. 48) Tako in tako, vendar. 49) Estetsko pozitivna. Navpično: 1) Nada, upanje. 2) Resnično. 3) Zvočni znak, ki opozarja na nevarnost. 4) Verz, poezija. 6) V Prekmurju, mlada krava, telica. 7) Prilov nadaljevanja. 8)

Gmota odtrgane in drseče snovi. 9) Priletna. 10) Nataka, toči. 30) Votla cev. 33) Glinasta. 35) Pripadnik ljudstva, ki se seli iz kraja v kraj. 15) Razbeljeno jeklo se hitro ohladi v vodi. 17) Spreminjati trdno telo v tekoče. 19) Gledališka predstava. 21) Slaboten, me-

del. 23) Ki reže. 25) Predplačilo. 27) Šivanka. 29) Nataka, toči. 30) Votla cev. 33) Glinasta. 35) Pripadnik ljudstva, ki se seli iz kraja v kraj. 15) Razbeljeno jeklo se hitro ohladi v vodi. 17) Spreminjati trdno telo v tekoče. 19) Gledališka predstava. 21) Slaboten, me-

Marja Rodziewiczowna

H R A S T

(DEWALTIS)

Marko je še vedno molčal. Napadli so ga od vseh strani: Hanka ga je držala za eno roko, teta Aneta za drugo, Ragis mu je kričal v eno uho, Julka v drugo, pripovedujoč mu o stričevem sporu, celo Marwitz, ki nad vse ljubi mir, se je vmešal med splošno vrenje in mu užaljeno očital, ker ga ni vzel s sabo na lov.

Samo Irenka se ni prestopila s prostora. Okrenila je glavo in s polodprtimi očmi opazovala to skupino ljudi. Opazovala je vsak obraz, nazadnje pa je obstala na Marku in si ga napeto ogledala. Ta mrki človek, molčeči, ravnodušni do vsega, kar ni bilo v zvezi z njegovim delom, jo je zajel od prvega trenutka na kovenski železniški postaji. Z veseljem je poslušala, kaj je o njem pravil Jazwiglo, in opazovala ga je na vsakem koraku. Ko se je pripeljala v Pošvice in ga je zagledala sredi tega tujega ljudstva, ji je utripnilo srce, kakor da je zapazila koga od svojih. Tisti teden, ko je bil tam, se je privadila nanj. Ko je odšel, ji je postalo dolgočasno in nekam čudno. Potem je večkrat zagledala pred očmi njegovo veliko postavo, ostre in nepremične poteze, jekleni pogled, ki je le redko koga pogledal, in ozka, nikdar smejoča se usta. Zaslišala je v ušesih njegov gluhi

glas in nehote in proti volji je čestokrat pomislila nanj, včasih z jezo, včasih pa z neznano radovednostjo.

Sedaj pa, ko ga že dolgo časa ni videla, ga je dobila v prav takem hladu, v isti mrkosti, in je prav z grenkobo občutila, da ji je srce že v drugič zlovesče utripnilo.

On pa, kakor navadno, ni pogledal nanjo, skoraj da se nista niti pozdravila: ravnodušno in z okamenelim mirom je poslušal te vrste prošnja, zaved in nujnih opravkov ter strpno čakal, da se končajo.

Ko so nazadnje utihnili, je na svoj način kratko odgovoril najprej Hanki in gospodični Nerpali:

„Povej materi, da bom jutri zjutraj brezpogojno prišel tja. Denar imam, naj bodo mirni; h gospodu župniku bom pa stopil popoldne.“

„Gotovo?“ sta obe hkrati odgovorili s posebnim poudarkom.

„Gotovo!“ je potrdil. Nato se je obrnil k Marwitzu:

„Gospod, lov je edina moja strast. Vzajem trnek in grem.“

Czertwan se je, kakor je bilo videti, zavedel: z vso spoštljivostjo je poljubil teti roko.

„Zelo sem potreben večerje in odpočitka. Od rana že hodim peš, spotoma

(43)

pa sem le malo jedel. Vašo zalogo mi je nekdo ukradel.“

„Ah, moj Bog! Ubožec, revček, moj dragi otrok! Kot bi mignil, ti napravim cvrtje in kašo z mlekom. Ubožec, revček moj!“

Oddrsala je v hišo, dekleti pa sta tudi začeli nase devati slamnike.

„Do tedaj pa: lahko noč, Marko!“ je rekla Julka. „Jutri bomo nestrpno čakali!“

„Pridem, gospodična!“ je odvrnil s poklonom.

Dekletci sta se poslovili od Irenke, Ragisa in stopili še v kuhinjo k teti Aneti. Med tem časom pa si je del na glavo čepico tudi gospod Marwitz.

„Kam greš?“ ga je tiho vprašala Orwidova.

„Pospremit malo to čudovito zdravnico! Večer je, lahko pridejo šakali, kujoti, razbojniki...“

„Počakala te bom pod starim hramom.“

„Hvala ti, Iri!“

Tovarišici sta stopili k vratom. Dohitel ju je in odšli so skupaj.

Na sredi dvorišča sta ostala le še krstni boter s krščencem. Govorila sta mirno. Irenka je razumela samo odlomke, posamezne besede.

„Preprosto! Včasih bi dal za to vso svojo srečo in kri, sedaj pa nočem.“

„Ne pojdeš? On morebiti umira.“

„Pojdem, samo minuto mi dajte odloga; strašno sem izmučen in lačen.“

„Dobro, dobro. Razume se. Odpočij se! Grem pomagat gospodični Aneti. Tudi moje živalce so lačne! Pogovori

Spored žegnanja

v Slovenski hiši, Ramón Falcón 4158, Buenos Aires, 26. maja 1985

- ob 11.30: somaševanje dušnih pastirjev za žive in rajne dobrotnike Slovenske hiše. Pel bo komorni zbor pod vodstvom ge. Anke Gaser.
- ob 13.00: na razpolago kosilo.
- ob 15.00: nastop učencev Jegličeve šole in poročilo msgr. Antona Oreharja.
- ob 15.30: pete litanije Matere božje s posvetilno molitvijo, zahvalno pesmijo in blagoslavlom. — Vsi lepo vabljeni!

OBVESTILA

SOBOTA, 25. maja:

V Našem domu v San Justu ples v prireditvi RAST XIV.

Pri SKAS predavanje dr. Milana Komarja ob 16. uri v mali dvorani Slovenske hiše.

NEDELJA, 26. maja:

Žegnanje pri slovenski cerkvi Marije Pomagal.

SOBOTA, 1. junija:

Spominska proslava žrtev II. svetovne vojne in komunistične revolucije v Sloveniji ob 40-letnici našega zdomstva ob 20. uri v Slovenski hiši.

NEDELJA, 2. junija:

Spominska maša v buenosaireski stolnici ob 10. uri ter poklonitev pred spomenikom San Martina.

SREDA, 5. junija:

Spominski sestanek Zveze slovenskih mater in žena ob 17 v Slovenski hiši.

SOBOTA, 8. junija:

Redni pouk Slov. Srednješolskega tečaja v Slovenski hiši ob 15. uri.
Kulturni večer SKA: dr. Vinko Brušen predava „O kulturi in narodu“. V Slovenski hiši ob 20.

NEDELJA, 9. junija:

Občni zbor Zavetišča dr. Gr. Rožmana.

Sestanek SDO in SFZ s predavanjem Zorka Simčiča po sv. maši v Slovenski hiši.

SOBOTA, 22. junija:

Redni pouk Slov. Srednješolskega tečaja v Slovenski hiši ob 15. uri.

DRUŠTVENI OGLASNIK

Učitelj-ka seja bo v sredo, 29. maja ob 20. uri v Slovenski hiši.

Navodila za proslavo žrtev II. svetovne vojne in komunistične revolucije v Sloveniji, 1. in 2. junija:

— Proslava in slovesnosti se vrše ob vsakršnem vremenu.

ZAVAROVANJE VSEH VRST

M. in H. LOBODA

Sarmiento 385 - 1. nadstr. - pís. 10
Buenos Aires - Tel. 312-2127
vsak dan od 11 do 18.30

Prispevajte v tiskovni sklad!

— Rojaki, ki bi se udeležili nedeljske slovesnosti v narodni noši, naj se zglasijo pri odgovarjajočem okrajnem Domu glede skupnega prevoza v mesto in nazaj.

— Za predstavnike Domov, društev in vseh drugih organizacij, bivše borce in rojake v narodnih nošah so predvidena posebna mesta v stolnici in na trgu San Martín. Prosimo prizadete, naj se ravnajo po navodilih rediteljev.

— Po maši v stolnici bomo šli proti trgu San Martín po Av. Diagonal Norte in ul. Florida v popolni zbraniosti in molku in po naslednjem redu: Zastave, rojaki v narodnih nošah, bivši borci, predstavniki Domov in vseh organizacij, nato ostali rojaki.

— Da bosta zagotovljena zbraniost in molk med hojo, bo skupina visokoolcev poskrbela za stik in pojasnila mimoidočim buenosaireskim prebivalcem.

— Ti zadnji in reditelji bodo nosili posebne znake. Prosimo, da vsi rojaki upoštevajo navodila rediteljev.

ESLOVENIA LIBRE

Fundador: MILOŠ STARE
REDACCION Y ADMINISTRACION:
RAMON L. FALCON 4158
1407 BUENOS AIRES
ARGENTINA
Teléfono: 69-9503

Glavni urednik:

Tine Debeljak ml.
Uredniški odbor:
dr. Tine Debeljak, Tone Mizerit,
dr. Katica Cukjati, Gregor Batagelj

Correo Argentino Central (B)	FRANQUEO PAGADO Concesión N° 5775
	TARIFA REDUCIDA Concesión N° 3824
Registro Nacional de la Propiedad Intelectual N° 299831	

Naročnina Svobodne Slovenije za l. 1985: Za Argentino \$a 5.300, pri pošiljanju po pošti \$a 6.000; Združ. države in Kanada pri pošiljanju z letalsko pošto 60 USA dol.; obmejne države Argentine 53 USA dol.; Evropa 65 USA dol.; Avstralija, Afrika, Azija 70 USA dol.; ZDA, Kanada in Evropa za pošiljanje z navadno pošto 45 USA dol.
TALLERES GRAFICOS "VILKO" S.R.L., ESTADOS UNIDOS 425, 1101 - BUENOS AIRES - T. E. 362-7215

Poravnajte naročnino!

Slovenski dom San Martin se toplo zahvaljuje vsem rojakom, ki so s svojo številčno navzočnostjo podprli naš Dom in pripomogli k izredno uspelemu praznovanju našega srebrnega jubileja.

Še posebna zahvala in priznanje vsem sodelavcem, darovalcem pečiva in članom igralske skupine.

RAST XIV

te vabi na

MLADINSKI PLES

V soboto, 25. maja - ob 21. uri NAŠ DOM SAN JUSTO

Po hudem trpljenju je odšel k Gospodu po plačilu naš ljubljeni mož in oče, svak, gospod

Milan Godec

Hvaležni smo vsem, ki so ga prišli kropiti v tako velikem številu in pevcem za ganljivo pesem ob odprtem grobu. Priporočamo ga v molitev.

Zalujoči:

žena: Marija Marta roj. Ogrin,
sinova: Edgardo in Rihard Tomaž.

S. C. de Bariloche, Buenos Aires, Slovenija, Nemčija, Anglija.
27. aprila 1985.

trl pot prav do srca. On je utihnil. Šla sta, ne da bi ju kdo opazil; le zvesti pes Margas jima je delal družbo.

Čez nekaj trenutkov je Ragis pogledal na dvorišče in zaklical:

„Marko, večerja te že čaka!“

Nič. Prazno. Gluho. Starec je stopil na vrt in pregledal vse kote.

„Marko!“ je ponovil glasneje.

Nobenega odgovora, samo psi so začeli lajati.

„Na, zdaj pa imaš. Zopet je odšel. Aha, Orwidovo spremnja, seveda. Glej, prej pa taka utrujenost in lakota! In še verjemi komu!? Veste kaj, gospodična Aneta: ni najinega fanta. Pospremlja pošviško gospodarico. Išči veter po polju! Ej, to ti je premetena in zvita glava!“

„Odšel je?“ je odgovorila poštena žena, otrajajoč si pot s čela. „Kaj naj storim, gospod? Mj je že ljubša ta hoja kakor pa jed in počitek! Kaj bi se jezila! Naj revček vsaj enkrat sebi kaj ugodni in naj se vsaj trenutek razveseli. Bog mu daje srečo!“

„Vi ste vedno veseli, vsakega dogodka. Kaj naj bo iz tega dobrega? Ej, nova skrb, samo še grenkejša, ker je sladka kakor strup za muhe! No, no, no, kdo bi si mislil pri njem? Devet milijev že danes odbil in zopet gre na pot! Wojnat bo pa medtem umrl. Ej, je neumen, glupeč!“

Teta Aneta je imela prav: ne na večerjo ne počitek ni mislil ta mrki človek Irenka se je oprla na njegovo roko in šla sta zelo počasi prek vasi, prav do znamenja. Tam sta začela govoriti.

se s to gospodično! Tudi ona ima neko naročilo zate. Kam pa se je udrl oni zelenec? Ho, ho! Morda se slini v kuhinji teti Aneti? Mu bom že dal!“

Čez trenutek je na dvorišču ostal samo še utrujeni popotnik, ki je boječe dvignil oči na pošviško gospodarico, sedečo pred njegovo hišo.

V še vedno istem položaju, z odkrito glavo, je strmela vanj z lepimi očmi, na katerih dnu je za živimi iskrami ležala globoka žalost.

Za hip sta se srečala pogleda, po njegovih potezah se je spreletel občutek bolečine; stopil je bliže, oprl se ob plot in tako sta — samo korak narazen — molčala nekaj trenutkov.

Zdi se, da je ona čakala besedo od njega; toda zaman. Zato je vstala, si nadela slamniki in počasi nataknila rokavice.

„Tudi jaz imam mnogo opravkov za vas,“ je rekla, „ko pa sem čula, da imate toliko drugih zaved molčim. Na svidenje! Morda kdaj pozneje.“

„Kje je gospod Marwitz?“ se je okrenil.

„Ni ga! Spremlja vašo sestro, ki ga je vsega očarala. Počakala ga bom nad reko pri čolnu.“

„Potem vas spremim do reke...“

„Vi ste vendar utrujeni, gladni in zelo slabo razpoloženi. Nočem.“

„Grem, gospodična. Povejte mi svoje želje, morebiti jim lahko ugodim. Nisem tako lačen ne utrujen, da bi ne mogel strpeti. Do reke ni daleč.“

„Hvala vam!“ je tiho rekla. V tem glasu je bil prizvok, ki se je nasilno u-